श्री.जयदिप डाकरे सर श्री.प्रविण डाकरे सर

माझा अभ्यास

Study From Home

गुरुमाऊली
एक शैक्षणिक व्यासपीठ

Subscribe

इयत्ता – सहावी (9 जुलै) माझा अभ्यास

Subscribe

शासनाच्या 45 दिवसाच्या ब्रीज कोर्ससोबत माझा अभ्यास PDF

शासनाच्या ब्रीज कोर्ससोबत क्षमता प्राप्त विद्यार्थ्यांसाठी चालू इयत्तेचा अभ्यासक्रम समाविष्ट

दिवस नववा :

CLICK HERE

गतवर्षीच्या क्षमता प्राप्त विद्यार्थ्यांसाठी चालू इयत्तेचा नियमित अभ्यासक्रम समाविष्ट.

टेस्ट सोडवा

सायकल म्हणते, मी आहे ना!

वाचा व समजून घ्या.

- **खालील नामांचे दिलेल्या सारणीमध्ये योग्य वर्गीकरण करा.**

सतलज, बाग, कविता, लाडू, आंबेगाव, शाळा, कीटक, झेंडा, लाकूड, प्राजक्ता, मराठी, आई, कापड, बंडू, सह्याद्री.

सामान्यनाम	
विशेषनाम	

- **खालील वाक्यांतील अधोरेखित शब्द पाहा.**

१. मला सशाची <u>चपळाई</u> आवडली.

२. त्याची आई माझ्याशी <u>आपुलकीने</u> बोलली.

३. नीताच्या आवाजात <u>गोडवा</u> आहे.

४. कोणालाच <u>गुलामगिरीत</u> राहणे पसंत नसते.

वरील अधोरेखित शब्द भाववाचकनामे आहेत. हे शब्द वस्तू किंवा प्राण्यांची नावे नाहीत. भाववाचक नामांतून आपल्याला व्यक्ती, वस्तू, पदार्थ यांच्यातील भाव, गुणधर्म व स्वभाव वैशिष्ट्ये यांचा बोध होतो. त्या शब्दांतील भाव समजून घ्यावा लागतो. तो दृश्य स्वरूपात नसतो.

- **खालील उतारा वाचा. त्यातील घटना क्रमाने सांगा.**

मे महिन्याचा तिसरा आठवडा असावा. घरात बसवत नव्हते. प्रचंड उकाडा होता. शरीराची लाही लाही होत होती. सारखे पाणी प्यावेसे वाटत होते. उन्हाच्या तीव्रतेमुळे आकाशात पक्षीही फिरकेनासे झाले होते. सर्वत्र शुकशुकाट होता. सूर्य पश्चिमेकडे हळूहळू कलू लागला. उन्हाच्या झळा कमी होऊ लागल्या. अचानक ढगांनी आकाशात गर्दी केली. जोराचे वारे वाहू लागले. झाडांची गळलेली पाने, कचरा, माती उडू लागली. गोलगोल फिरू लागली. वाऱ्याचे भोवरे तयार झाले. मी हे सगळे खिडकीतून पाहत होतो. सगळीकडे इतका धुराळा उडत होता, की बाहेरचे काही दिसत नव्हते.

अचानक विजा चमकू लागल्या. ढग एकमेकांवर आपटू लागले. विजांचा थयथयाट, ढगांचा गडगडाट अन् घोंगावणारा भयंकर वारा, वातावरण भयावह झाले. त्यात पावसाचे टपोरे थेंब घरांच्या कौलांवर, पत्र्यांवर आपटू लागले. निसर्गाचे हे रौद्र रूप पाहून मी हबकून गेलो. अचानक माझे लक्ष आकाशाकडे गेले. कोणाच्यातरी घराचे पत्रे चटईसारखे उडत आमच्या घराच्या दिशेने येत होते. मी खूप घाबरलो. तेवढ्यात ते उडत आलेले पत्रे आमच्या घराच्या मागच्या बाजूला कोसळले. घरातील माणसे जोरात ओरडली. लहान मुले घाबरून रडू लागली. सगळे घाबरेघुबरे होऊन एका जागेवर खिळल्यासारखी बसून राहिली. हळूहळू वाऱ्याचा वेग मंदावला. पाऊस थांबला. आकाशही निरभ्र होऊ लागले. सगळे घराबाहेर पडू लागले. दीड-दोन तास निसर्गाच्या चाललेल्या या भयंकर खेळाविषयी जो तो आपल्या भावना व्यक्त करू लागला.

कोनाचे प्रकार समजून घ्या.

2 कोन

टेस्ट सोडवा

हे करून पाहा.

दोन वेगवेगळ्या रंगांच्या काड्यांच्या साहाय्याने (a) ते (g) पर्यंतच्या कोनांची रचना अनुभवा.

(a)	आकृती (a) मध्ये दोन्ही काड्या एकमेकींवर स्थिर असून त्यांच्या मूळ स्थितीत कोणताच बदल झाला नाही. या स्थितीत काड्यांमधील कोनाला **शून्य कोन** म्हणतात. शून्य कोनाचे माप 0° असे लिहितात.
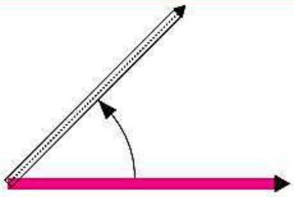 (b)	आता एका रंगाची काडी स्थिर ठेवून दुसरी काडी आकृतीत दाखवल्याप्रमाणे फिरवा. आकृती (b) मध्ये तयार झालेला कोन .... आहे. 0° पेक्षा मोठा परंतु 90° पेक्षा लहान असलेल्या कोनाला .... म्हणतात.
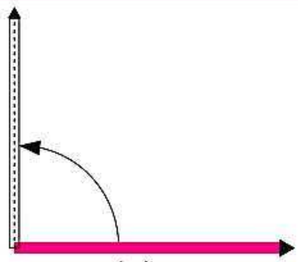 (c)	आकृती (c) मध्ये तयार झालेला कोन .... आहे. 90° च्या कोनाला .... म्हणतात.
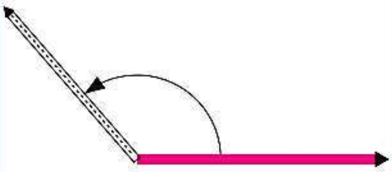 (d)	आकृती (d) मध्ये तयार झालेला कोन .... आहे. 90° पेक्षा मोठा परंतु 180° पेक्षा लहान असलेल्या कोनाला .... म्हणतात.
(e)	आकृती (d) मध्ये बाणाच्या दिशेने दाखवल्याप्रमाणे काडी फिरवून आकृती (e) प्रमाणे स्थिती मिळेल. अशा स्थितीमधील कोन म्हणजे **सरळ कोन** होय. सरळ कोनाचे माप 180° असते.
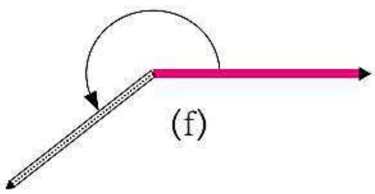 (f)	काडी पुन्हा आकृती (e) मध्ये बाणाच्या दिशेने दाखवल्याप्रमाणे फिरवली, तर आकृती (f) मधील कोन मिळतो. हा कोन 180° पेक्षा मोठा आहे. अशा कोनाला **प्रविशाल कोन** म्हणतात. प्रविशाल कोन 180° पेक्षा मोठा व 360° पेक्षा लहान असतो.
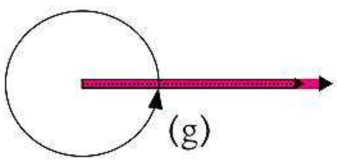 (g)	आकृती (f) मधील काडी एक फेरा पूर्ण करून पुन्हा मूळच्या स्थितीत आकृती (g) प्रमाणे येते. सरळ कोनापर्यंत 180° व सरळ कोनानंतर 180° असे एकूण 360° काडी फिरली आहे. अशा प्रकारे तयार होणाऱ्या कोनाला **पूर्ण कोन** म्हणतात. पूर्ण कोनाचे माप 360° असते.

2 Angles

Understand the types of angles.

टेस्ट सोडवा

Try this. : Use two sticks of different colours to make the angles from angle (a) to angle (g).

(a)	In figure (a), the two sticks lie one upon the other. There is no change in their position. In this position, the angle between the sticks is called **a zero angle**. The measure of the zero angle is written as 0°.
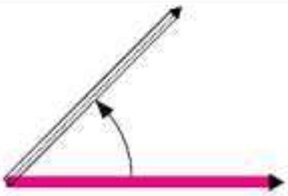 (b)	Now, keeping one stick in place, turn the other one around as shown in the figure. The angle formed in figure (b) is .... angle. An angle greater than 0° but less than 90° is called .... angle.
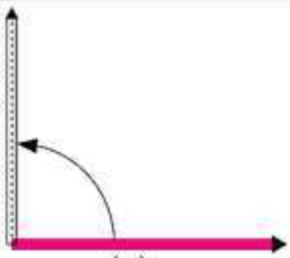 (c)	The angle formed in figure (c) is .... angle. An angle of 90° is called .... angle.
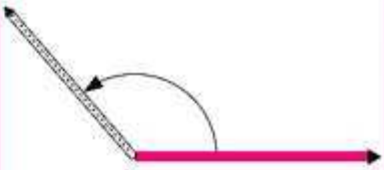 (d)	The angle formed in figure (d) is .... angle. An angle greater than 90° but less than 180° is called .... angle.
(e)	If the stick is turned further in the direction shown in figure (d) we get a position as in figure (e). An angle like this is called a **straight angle.** A straight angle measures 180°.
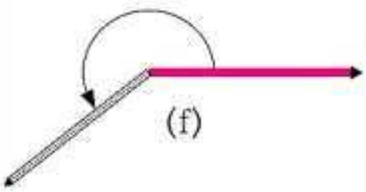 (f)	If the stick is turned even further as shown in figure (e), we get an angle like the one in figure (f). This angle is greater than 180°. Such an angle is called a **reflex angle**. A reflex angle is greater than 180° and less than 360°.
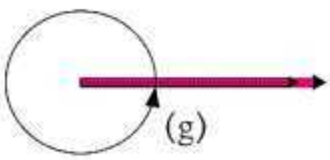 (g)	The stick in figure (f) completes one round and comes back to its original position as in figure (g). It turned through 180° till it made a straight angle and 180° after making the straight angle, thus completing **360°** in all. An angle made in this way is called a **full** or **complete angle**. The measure of a complete angle is 360°.

टेस्ट सोडवा

Read and understand. Revision

6. Five beginnings but one end : Form groups of 5-7. Choose one of the following phrases as the end. Enact the phrase. Then use it to frame different sentences. Enact the sentences. Write down any five of them.

... reading. ... smiling. ... drawing.

... swimming in a tank. ... crying.

... carrying a heavy bag.

... playing with a ball.

... laughing.

Allow the use of proper nouns only once in one round.

7. You are out if you say 'Yes' or 'No' ! Form a circle. Ask a question to the person next to you. If he/she answers it with 'Yes' or 'No', they are 'out'. Otherwise, they continue the game by asking a different question to the next person. You must not repeat the questions.

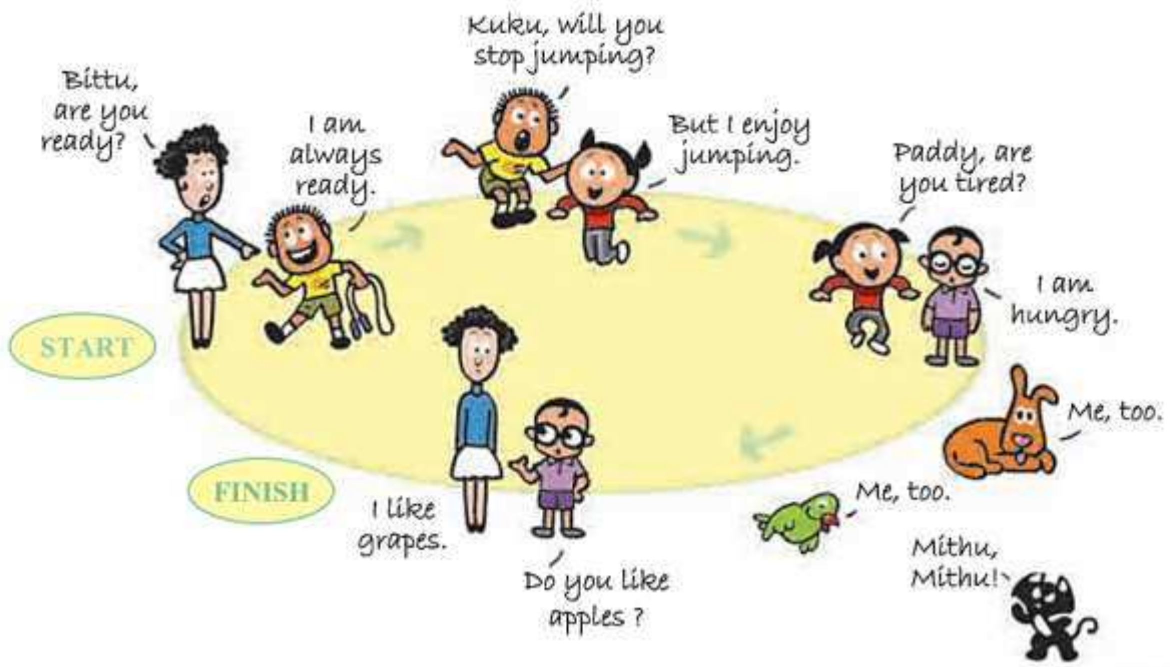

पाठ वाचा व समजून घ्या.

टेस्ट सोडवा

२. इतिहासाची साधने

२.१ भौतिक साधने
२.२ लिखित साधने
२.३ मौखिक साधने
२.४ प्राचीन भारताच्या इतिहासाची साधने
२.५ इतिहास लेखनाबाबत घ्यायची काळजी

करून पहा.

- तुमच्या घरात असलेल्या आजी-आजोबांच्या काळातील वस्तूंची यादी तयार करा.
- तुमच्या परिसरातील/गावातील एखाद्या जुन्या वास्तूची माहिती गोळा करा.

आपल्या पूर्वजांनी वापरलेल्या अनेक वस्तू आजही अस्तित्वात आहेत. त्यांनी कोरून ठेवलेले विविध लेख आपल्याला सापडले आहेत. या साधनांच्या मदतीने आपल्याला इतिहास कळू शकतो. याशिवाय चालीरीती, परंपरा, लोककला, लोकसाहित्य, ऐतिहासिक कागदपत्रे यांच्या आधारे आपल्याला इतिहास कळतो. या सर्वांना 'इतिहासाची साधने' म्हणतात.

इतिहासाची साधने तीन प्रकारची आहेत : भौतिक साधने, लिखित साधने, मौखिक साधने.

सांगा पाहू!

- किल्ले, लेणी, स्तूप या वास्तूंना 'भौतिक साधने' म्हणतात. याशिवाय अजून कोणकोणत्या वास्तूंना भौतिक साधने म्हणतात?

२.१ भौतिक साधने

दैनंदिन जीवनात माणूस विविध प्रकारच्या वस्तू वापरत असतो. पूर्वीच्या माणसाने वापरलेल्या अनेक वस्तू आज आपल्याला महत्त्वाची माहिती पुरवू शकतात. पुरातन वस्तूंमधील खापराच्या तुकड्यांचे आकार, रंग, नक्षी यांवरून ही भांडी कोणत्या काळातील असावी याचा अंदाज बांधता येतो. दागदागिने आणि इतर वस्तूंवरून मानवी समाजाच्या परस्परसंबंधांची माहिती मिळते. धान्य, फळांच्या बिया आणि प्राण्यांची हाडे यांवरून आहाराची माहिती मिळते. वेगवेगळ्या काळात माणसाने बांधलेल्या घरांचे आणि इमारतींचे अवशेष सापडतात. याशिवाय नाणी, मुद्राही सापडतात. या सर्वांच्या साहाय्याने मानवी व्यवहारांची माहिती होते. या सर्व वस्तू आणि वास्तू किंवा त्यांचे अवशेष यांना इतिहासाची 'भौतिक साधने' म्हणतात.

माहीत आहे का तुम्हांला ?

धान्याचे कण फार काळ टिकत नाहीत. त्यांना कीड लागते. त्यांचा भुगा होतो.

प्राचीन काळी धान्याचे पीठ करण्याआधी ते धान्य भाजत असत आणि मग ते भरडत असत. धान्य भाजताना त्याचे काही कण अधिक भाजले गेले किंवा जळले तर ते टाकून दिले जात. असे जळके कण वर्षानुवर्षे टिकून राहतात. ते उत्खननात सापडतात. त्यांची प्रयोगशाळेत तपासणी केली असता ते कोणत्या धान्याचे कण आहेत हे ओळखू येते.

नाणी

१. पृथ्वी आणि वृत्ते

टेस्ट सोडवा

निरीक्षण करून समजून घ्या. सराव

आकृती १.७

- संत्रे गोलाकार असल्याने त्याचा आडवा छेद घेतला तर आपल्याला वर्तुळ दिसेल. वर्तुळाचे अंशात्मक मूल्य ३६०° असते. पृथ्वीच्या संदर्भाने सुद्धा असेच ३६०° विचारात घ्यावे लागतात.

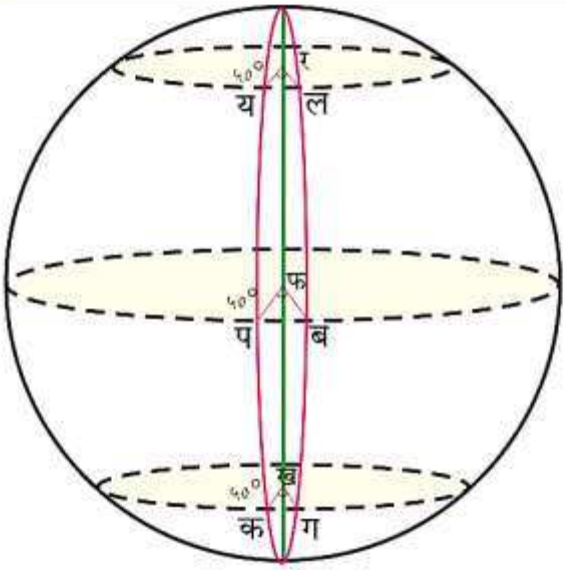

आकृती १.८ : कोनीय अंतर-२

आकृती १.८ मध्ये दिलेले '∠ यरल', '∠ पफब' '∠ कखग' हे तीनही कोन समान मूल्यांचे आहेत. या कोनांचे अंतर ५०° आहे. परंतु पृथ्वीगोलावर जर आपण य-ल, प-ब आणि क-ग ही ठिकाणे रेषेने जोडली तर त्यांच्यामधील अंतर वेगवेगळी आढळतात. याचे मुख्य कारण पृथ्वीचा गोल आकार हे आहे.

करून पहा.

आकृती १.९ चा वापर करून पुढील कृती करा.

आकृती मधील 'अम' रेषा लक्षात घ्या. ती ०° दाखवते.

- आता 'मब' जोडा. 'मब' रेषेने 'अम' शी केलेला कोन मोजा. तो 'ब' जवळ लिहा. आता 'ब' मधून जाणारे तसेच उत्तरध्रुव व दक्षिण ध्रुव जोडणारे अर्धवर्तुळ आकृतीत ठिपक्यांनी दाखवले आहे. ते ठळक करा.
- आता 'मक' जोडा. 'मक' रेषेने 'अम' शी केलेला ∠अमक मोजा. तो 'क' च्या जवळ लिहा. आता 'क' मधून जाणारे तसेच उत्तरध्रुव व दक्षिणध्रुव जोडणारे अर्धवर्तुळ काढा.
- आता ०° या बिंदूमधून जाणारी व उत्तर ध्रुव-दक्षिण ध्रुव यांना जोडणारी रेषा काढा.

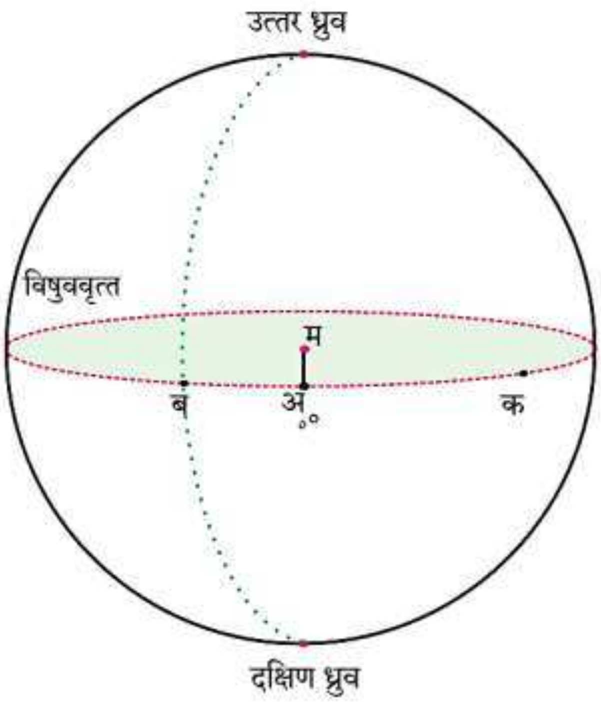

आकृती १.९

१ नैसर्गिक संसाधने – हवा, पाणी आणि जमीन

पूरपरिस्थिती, वादळी वारे आणि मानवाच्या खाणकामासारख्या कृतींमुळे मृदा अल्पावधीत नष्ट होऊ लागते. म्हणूनच मृदा संधारण करणे, जमिनीची धूप थांबवणे आवश्यक असते. यासाठी सर्वोत्तम उपाय म्हणजे जमिनीवरील वनस्पतींचे आच्छादन वाढवणे. गवत, झाडे, झुडपे वाढवल्यास जमिनीची धूप कमी होते.

टेस्ट सोडवा

करून पहा.

तुमच्या परिसरातील वेगवेगळी ठिकाणे जसे, अंगण, बाग, डोंगर, नदीकाठ, शेती व खडकाळ जमीन येथील मृदेचे नमुने मिळवून त्यांतील फरक रंग, स्पर्श व कणांचा आकार या मुद्द्यांच्या आधारे निरीक्षण करून नोंदवा.

माहीत आहे का तुम्हांला?

मृत वनस्पती व प्राणी यांचे सूक्ष्मजीवांमार्फत विघटन होऊन म्हणजेच ते कुजून, मृदेवर जो थर तयार होतो, त्याला कुथित मृदा (ह्युमस) म्हणतात. कुथित मृदा जमिनीला पोषक घटक पुरवण्याचे काम करते. तसेच मृदेत हवा खेळती ठेवणे, मातीत पाणी धरून ठेवणे या कामीदेखील कुथित मृदा महत्त्वाची आहे. चांगल्या सुपीक मृदेमध्ये वरच्या थरात कुथित मृदेचे प्रमाण सुमारे ३३% ते ५०% असते.

जरा डोके चालवा.

मृदेमधील विविध घटक कोणते? त्यांचे जैविक व अजैविक असे वर्गीकरण करा.

वाचा व समजून घ्या.

एकेकाळी पृथ्वीवर घडलेल्या उलथापालथीमुळे जमिनीवरील जंगले भूगर्भात गाडली गेली. त्यानंतर सजीवांच्या मृत अवशेषांपासून जीवाश्म इंधन बनण्याची प्रक्रिया भूगर्भात घडली होती. खनिज तेल या जीवाश्म इंधनापासून आपल्याला पेट्रोल, डिझेल, रॉकेल/केरोसीन, पॅराफीन ही इंधने, तर डांबर, मेण यांसारखे उपयुक्त पदार्थ मिळतात.

पृथ्वीवरील जमीन, पाणी आणि हवा यांचा वापर सजीव करतात. या घटकांचा मानव देखील संसाधन म्हणून वापर करतो. या संसाधनांच्या प्रत्यक्ष वापरल्या जाणाऱ्या घटकांचा विचार केला, तर ते संपूर्ण पृथ्वीच्या तुलनेत अल्प आहे. पुढील तक्ता पहा.

उपलब्ध जमीन	२९%
पिण्यासाठी उपलब्ध पाणी/गोडे पाणी	०.३%
ऑक्सिजन	२१%

वरील कोष्टकाचा विचार करता ही संसाधने जरी अल्प प्रमाणात असली, तरी ती सर्व सजीवांसाठी पुरेशी आहेत. फक्त मानवाने स्वतःच्या हव्यासावर नियंत्रण ठेवणे अत्यंत आवश्यक आहे, म्हणजेच या संसाधनांचा त्याने तारतम्याने वापर करायला हवा व ती स्वतःबरोबरच इतर सर्व सजीवांसाठी देखील आहेत याचे भान ठेवायला हवे.

कोण काय करते?

भारतीय उपखंडाच्या हवामानाचा अभ्यास करण्यासाठी भारतीय हवामानशास्त्र संस्था १८७५ मध्ये स्थापन करण्यात आली. ही संस्था हवामानाचे निरीक्षण करून हवामानविषयक अंदाज वर्तवण्याचे मुख्य काम करते. याशिवाय हवामान बदलाविषयीचे संशोधन, पर्जन्याचे अंदाज, जागतिक तापमान वाढीबाबतचे निरीक्षण इत्यादी कामे या संस्थेत केली जातात.

1. Natural Resources – Air, Water and Land

Soil can get destroyed in a short period due to floods, storms and human activities such as mining. That is why, it is necessary to conserve soil and to prevent erosion of land. The best remedy for this is to increase the green cover of the land. Erosion of land is reduced if grass, trees and bushes are grown in it.

Read and understand.

Try this.

Obtain specimens of soil from various places in your surroundings such as your own yard, a garden, hills, river banks, fields and rocky ground. Note the differences in the specimens with respect to colour, feel, texture and the size of the particles.

Do you know ?

Humus is the layer formed on soil due to the decomposition of dead plants and animals by microbes. Humus supplies nutrients to the soil. Humus is also important for aerating the soil and for holding water in the soil. The proportion of humus in the upper layer of good fertile soil is about 33% to 50%.

Use your brain power !

What are the constituents of soil? Classify them as biotic and abiotic constituents.

5I42UN

Forests on land got buried underground due to the great upheavals that took place on the earth many ages ago. After that, the process of formation of fossil fuels from the remains of living things took place underground. We get fuels like petrol, diesel, kerosene, paraffin and other useful materials like tar and wax from the fossil fuel called crude oil.

Living things use land, water and air available on earth and so does man. However, the portions of these resources that are actually put to use are very small as compared to the whole earth. Look at the following table.

Land	29%
Potable water / fresh water	0.3%
Oxygen	21%

Even in these small proportions, the resources shown in the above table are sufficient for all living things. Only, it is very necessary for man to control his greed. In other words, he must use these resources judiciously, with the awareness that they are meant for all other living things and not just for mankind.

Institutes at work

India Meteorological Department (IMD) was established in 1875 for studying the weather in the Indian subcontinent. The main function of this institute is to observe the weather and to make weather forecasts. This institute also conducts research related to changes in weather, makes forecasts about rains and studies the developments related to global warming.

टेस्ट सोडवा

● **सुनो और गाओ :**

२. बसंती हवा

– केदारनाथ अग्रवाल

जन्म : १ अप्रैल १९११, **मृत्यु :** २२ जून २००० **रचनाएँ :** 'देश-देश की कविताएँ', 'अपूर्वा', 'आग का आईना', 'पंख और पतवार', 'पुष्पदीप' आदि । **परिचय :** आप छायावादी युग के प्रगतिशील कवि माने जाते हैं ।

प्रस्तुत कविता 'बसंती हवा' में मस्ती भरे शब्दों द्वारा हवा की अठखेलियों का विवरण दिया है ।

स्वयं अध्ययन

(१) नीचे दिए गए चित्रों की सहायता से प्राकृतिक सुंदरता दर्शाने वाला एक चित्र बनाकर उसमें रंग भरो ।
(२) अपने चित्र के बारे में बोलो ।

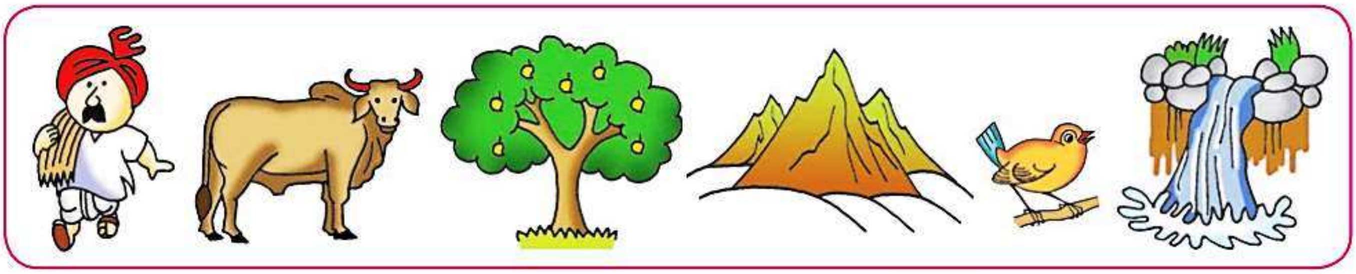

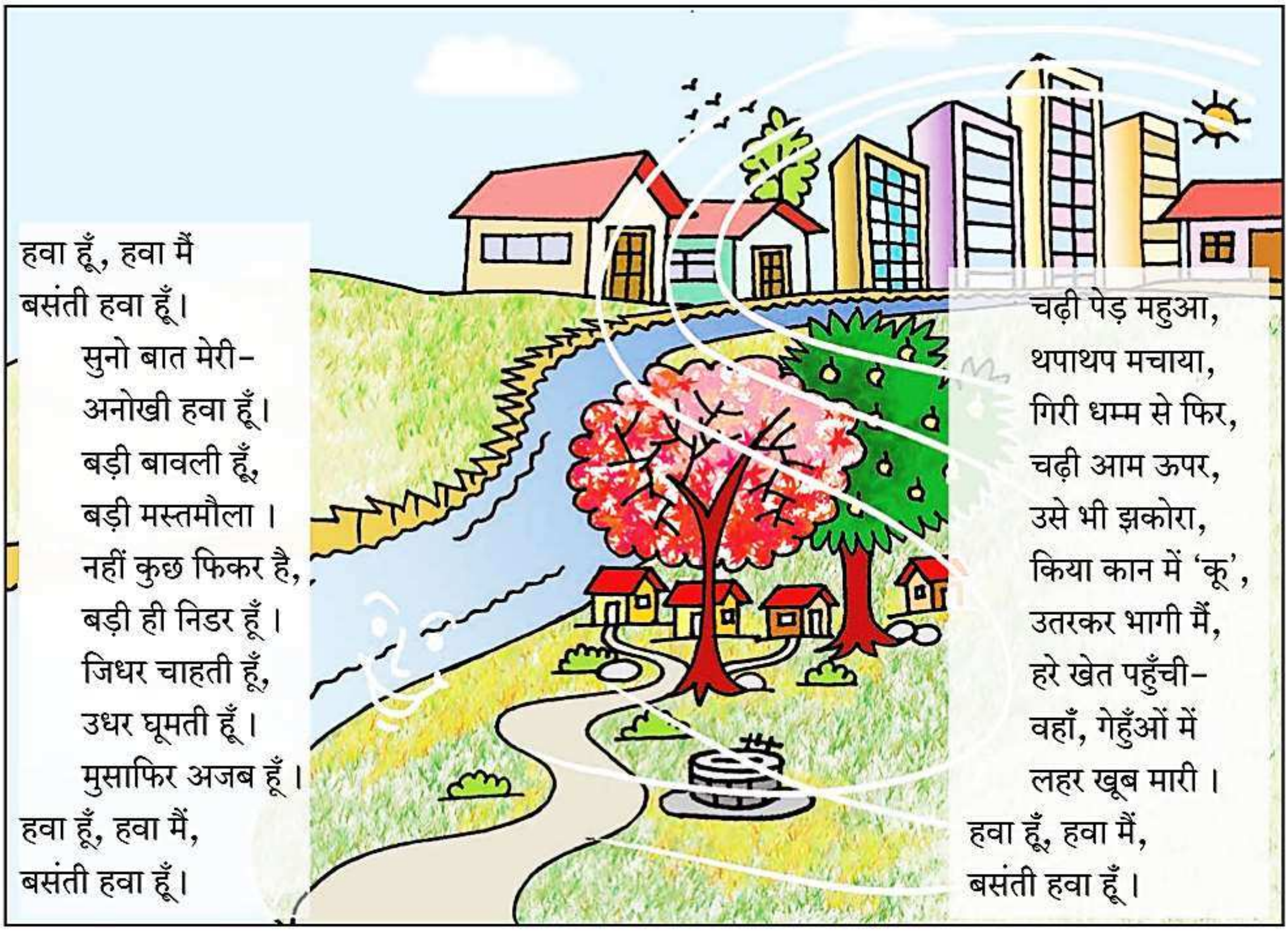

हवा हूँ, हवा मैं
बसंती हवा हूँ।
सुनो बात मेरी–
अनोखी हवा हूँ।
बड़ी बावली हूँ,
बड़ी मस्तमौला ।
नहीं कुछ फिकर है,
बड़ी ही निडर हूँ ।
जिधर चाहती हूँ,
उधर घूमती हूँ ।
मुसाफिर अजब हूँ ।
हवा हूँ, हवा मैं,
बसंती हवा हूँ।

चढ़ी पेड़ महुआ,
थपाथप मचाया,
गिरी धम्म से फिर,
चढ़ी आम ऊपर,
उसे भी झकोरा,
किया कान में 'कू',
उतरकर भागी मैं,
हरे खेत पहुँची–
वहाँ, गेहुँओं में
लहर खूब मारी ।
हवा हूँ, हवा मैं,
बसंती हवा हूँ ।

माझा ऑनलाइन अभ्यास

स्वयंमूल्यमापन चाचणी पहा खालील लिंकवर..

पहिली	दुसरी	तिसरी	चौथी	पाचवी	सहावी	सातवी
क्लिक करा	क्लिक करा	क्लिक करा	क्लिक करा	क्लिक करा	क्लिक करा	क्लिक करा

माझा ऑनलाईन अभ्यास – प्रत्येक घटकाच्या टेस्ट सोडवा खालील लिंकवरून

सहावी मराठी	सहावी गणित	सेमी गणित	सहावी इंग्रजी	सहावी इतिहास
क्लिक करा	क्लिक करा	क्लिक करा	क्लिक करा	क्लिक करा

सहावी भूगोल	सहावी विज्ञान	सेमी विज्ञान	सहावी हिंदी
क्लिक करा	क्लिक करा	क्लिक करा	क्लिक करा

दररोजच्या माझा अभ्यास pdf तुम्हाला खालील लिंकवर मिळतील.

पहिली	दुसरी	तिसरी	चौथी	पाचवी	सहावी	सातवी
क्लिक करा	क्लिक करा	क्लिक करा	क्लिक करा	क्लिक करा	क्लिक करा	क्लिक करा

इतर इयत्तांच्या ऑनलाईन टेस्ट सोडवा खालील लिंकवरून...

पहिली	दुसरी	तिसरी	चौथी	पाचवी	सहावी	सातवी
क्लिक करा	क्लिक करा	क्लिक करा	क्लिक करा	क्लिक करा	क्लिक करा	क्लिक करा

MiniShala शैक्षणिक ॲप्स खालील लिंकवरुन डाऊनलोड करा.

पहिली	दुसरी	तिसरी	चौथी	पाचवी	सहावी	सातवी
		आठवी	नववी	दहावी		

गुरुमाऊली शैक्षणिक ॲप्स – Click Here